

je že nekako ponižanje drugih državljanov, in pri večini prebivalstva ne vzbuja zaupanja v parlament.

Zato bi bilo v interesu avstrijskih narodov sploh, zlasti pa Slovanov, da se kako omeji ta vpliv. Na Kranjskem se je že jedenkrat poskušalo, a tedaj se ni posrečilo; gospod posl. Kersnik je tedaj nas tolažil, da bode že čas naredil predpravicam veleposestnikov konec. Mi pa vendar mislimo, da tega ne smemo mirno čakati, temveč je treba, da tudi sami kaj storimo v tem oziru.

Posebno sedaj je bil ugoden čas za to, ko je volilna reforma na dnevnem redu. Naravnost čudimo se, da se baš tako malo pozornosti obrača tej tako važni stvari. Od koalicije, ki je v pododsek za volilno reformo volila skoro same plemenitaše, pač nimamo dosti pričakovati v tem oziru, a opozicijske stranke bi pa v tem oziru lahko zavzele odločno stališče. Dobro bi bilo, ko bi bili že nekateri deželni zbori se izrekli v tem smislu. Toda opozicijske stranke so le preveč segale po raznih drugih volilnih načrtih. Nekateri so kar hoteli prestopiti v občno volilno in jednako pravico, drugi so pa sestavljali razne drugačne kaj umetne načrte volilnega reda, ki tudi nimajo najmanjšega upanja, da bi se kdaj uresničili. Po tem, kar je tako blizu, pa nikdo ni posegel.

Kako se je treba lotiti, to je pokazal, grof Taaffe. Okvir, v katerem je osnovana njegova volilna reforma, je tako dobro premišljen, da lahko rečemo, da politiki vseh strank niso kaj tako primerne se izmislili. Glede veleposestva on ne predlaga nobene premembe, ker se je seveda zanašal na pomoč veleposestva, a v utemeljevanji svojih predlogov pravi, da za premene o tem, kdo ima pravico voliti v kaki skupini, ni treba dvetretjinske večine, ker se s tem ne preminja ustava. Tako se torej lahko z navadno večino sklene, da se pomnoži število volilcev veleposestva. Že sedaj glede volilne pravice v veleposestvu ni nobene enakosti mej raznimi kronovinami. V nekaterih volijo le veleposestniki vpisani v deželni deski, v drugih zopet vsi, ki sto goldinarjev zemljiškega davka, ali celo sto goldinarjev davka sploh plačajo. Bi li ne bilo umestno, da se stvar jednako uredi. Recimo vsprejmejo naj se mej veleposestnike vsi posestniki, ki 100 gld. zemljiškega davka plačujejo. S tem bi se naredil konec vplivu graščakov in na njih mesto bi stopil sploh ves premožnejši odločno konservativni poljedelski stan. Večino bi povsod imeli možje, katerih je glavni pridobitek kmetijstvo. Poljedelstvo bi torej na ta način dobilo primerno število pravih zastopnikov brez tistih kmetijskih zbornic, katere predlaga baron Dipauli, o katerih je jako malo upanja, da bi se uvele.

Navadno večino je pa precej upanja dobiti v državnem zboru. Jugoslovani, Rusini, Mladočehi, krščanski socialisti, nemški nacijonalci, mnogi levičarji in Poljaki bi se dali pridobiti za ta predlog. Mi sicer vemo, da bi se nekateri visoki krogi ustavljali, a tak upor bi se dal premagati, če ne precej, pa polagoma. Pomisliti je, da bode volilna reforma zadela še na marsikake težave, in da bo vlada rada še marsikaj prijenjala, da se le po-

maga iz zadrege. Posebno če bi višji krogi videli, da se razne stranke z vso resnostjo potegujejo za to stvar, je upati, da bi prijenjali. Seveda bi stvari ne smeli kar pustiti, ako jedenkrat ne gre, bi pa morali jo obnoviti, kajti potrpljenje železna vrata prebije.

Politični pregled.

»Slovenec« in škofovska avtoriteta. — Čitateljem našega lista je še znano, kako gonjo so »Slovenec« in naši prijatelji bili začeli proti našemu listu, ker se povsem ni ujemal z našo »katoliško« stranko v vprašanji o škofovski avtoriteti in oporekal, da bi morali v političnih zlasti narodnih stvareh pustiti odločilno besedo jedino škofom. Naš list je tedaj svoje mnenje podprl s fakti, katerih še do sedaj »Slovenec« ni ovrget, da niti ovreči skušal, ampak jih le utajil svojim čitateljem. Sedaj je pa, kakor se kaže, sam »Slovenec« prišel do drugačnega prepričanja, če je sploh kaj resnosti v tem, kar piše ta list. Kanonik Klun je v deželnem zboru se izrekel proti krščansko-socialni stranki, ker ne spoštuje škofovske avtoritete in je pri tem malo ostro se izrekel proti nekaterim kapelanom. »Slovenec« je zaradi tega grozno udrihal po Klunu in tako pokazal, da glede na škofovsko avtoriteto ni več svojih prejšnjih nazorov. To hočemo dobro zapomniti, ako bi bili kedaj prisiljeni obsojati postopanje kacega škofa v narodnem ali političnem oziru sploh.

Katoliška ljudska stranka in koalicija. — Klun je v zadnji seji kranjskega deželnega zbora se izrekel, da »Slovenec« ni glasilo konservativne stranke in »Slovenec« odgovarjajoč mu, imenuje svojo stranko katoliško ljudsko stranko. Tako se namreč imenuje najnovejša stranka na Kranjskem, pri kateri pa nista gospoda Klun in Povše, kajti ta dva sta v konservativnem klubu na Dunaji, kateri pa po izjavi »Slovenčevi« ni več res katolišk. Iz pisave »Slovenčeve« zadnje dni posnamemo, da ni več za koalicijo, od kar je prenehal biti glasilo konservativne stranke. Mi z veseljem pozdravljamo najnovejšega sobojevnika, kajti mi smo bili vedno dosledno proti koaliciji in naglašali, da je škodljiva nam v narodnem in verskem oziru, ko je bil »Slovenec« še vse družega mnenja, in so »Slovenčevi« prijatelji celo na Gorenjskem iskali mej kmeti zaupnico glavnemu stvoritelju koalicije. Pričakujemo torej, da bode katoliška ljudska stranka tudi toliko dosledna, da pri bodočih deželno- in državnozborskih volitvah ne bode postavila nobenega kandidata, kateri sedi v Hohenwartovem klubu na Dunaji, kajti drugače bi si pač morali misliti, da je pisarjenje njenega glasila poslednje dni bilo le predpustna komedija.

Celjska gimnazija je postala nekako središče vse avstrijske politike, včasih se kaže, da je od celjskega vprašanja odvisen obstanek koalicije in Windischgrätzove vlade. Hohenwartov klub se je izrekel za osnovo dvojezične gimnazije v Celji, levičarski pa zoper njo. Omeniti je pa, da noben teh dveh klubov tega ni storil soglasno, kakor posnemljemo iz novjših časniških poročil, in je zatorej pričakovati, da se bode od vsake stranke veliko poslancev odtegnilo glasovanju. Levičarji obdelujejo Poljake, da bi jih podpirali v vsej zadevi. Krščanski socialisti na Dunaji so se izjavili, da bodo glasovali kot vladni nasprotniki proti tej postavki v budgetu, nadejajoč se, da tako razbijejo konservativni klub in z njim koalicijo. Če se jim to posreči, pa ni povsem verjetno, kajti niti kranjski Slovenci v konservativnem klubu se še niso odločno izjavili, da izstopijo iz koalicije, ako pade celjska dvojezična gimnazija. Sploh se pa od več strani močno deluje na to, da se celjsko vprašanje še odloži vsaj do novih državnozborskih volitev, da se le koalicija ohrani. Precej verjetno je, da se to zgodi.

Češka šola na Dunaji. — Učno ministerstvo je odbilo prošnjo dunajskih Čehov za osnovo javne češke šole na Dunaji, ker zakon zahteva narodno enakopravnost le v vseh deželah, koder bivata faktično dva naroda v deželi. Dunajsko češko prebivalstvo pa ni tako, da bi se moglo reči, da biva češka narodnost na Dunaji. Vse utemeljevanje ministerske odločbe je pa jako nejasno in zlasti ni nič jasnega povedano, kdaj da smatra ministerstvo za dokazano, da biva kak narod v kakšnem kraju. Sicer bi pa bila nekaka dolžnost, da bi država prevzela češko šolo na Dunaji v lastno oskrb. Če vzdržuje na Primorskem, v Dalmaciji in v Galiciji za Nemce nekatere ljudske šole, bi ravno tako morala vzdrževati jo za Čehe na Dunaji, kajti razmere so ravno iste. Dunajski Čehi imajo pač isto pravico do podpore od države, kakor Nemci v Trstu ali pa v Dalmaciji. Seveda pričakovati ne smemo, da bi se vlada postavila na tako vzvišeno stališče.

Trozveza. — Kakor se z edne strani zatrjuje, da se sedanja trodržavna zveza, v kateri bi bila zopet Italija, ne more obnoviti, tako se z druge strani zopet zagotavlja, da bo v novi zvezi tudi Rusija, da se bodo torej zvezale Avstrija, Nemčija in Rusija. Poslednji namreč zadnji dogodki na Francoskem niso povšeči in noče torej nikake zveze več z njo. Nasprotno pa ruski listi ravno zagotavljajo, da se Rusija zato ne more priklopiti trozvezi, ker bi bila potem Francija osamljena, in bi sedanja protiteža napram trozvezi izginila in bi bil vsled tega v nevarnosti evropski mir.

Nemčija. — Bismark bivši nemški državni kancelar in ustvaritelj sedanje Nemčije, praznuje letos svojo osemdesetletnico. Pripravlja se vse, kako bi dostojno proslavili ta jubilej. Vsa mesta v Nemčiji z nad 10.000 prebivalci imenovala ga bodo častnim meščanom. Dalje hočejo vse nemške državnice podeliti Bismarku častno državljanstvo in sedež v njih zbornicah. Tudi nameravajo Bismarka imenovati častnim državljanom skupne nemške države. V to bi bilo treba posebnega zakona. Kako se bo še sicer častil Bismark in kako ga bo proslavil ob njegovi 80letnici cesar, to se še ne ve na drobno. Gotovo pa je, da se bodo Bismarku izkazale k njegovemu jubileju časti, kakor še nobenemu državniku prej ne.

Azija. — Na Kitajskem so vsled padca trdnjave Hejvaj-heja, in vsled poraza vsega kitajskega brodovja prišli do uverjenja, da jim ne preostane ničesar drugega, nego skleniti z zmagonosnimi Japonci mir. Dogovori so se že pričeli. Kitajski dvor je poslal podkralja Li-hung-tšanga v Hirošimo, sedanje središče Japonske, da se dogovori glede miru, ker japonske zahteve rasto tim bolj čim več zmag imajo za seboj. Danes zahteva Japonska, da ji odstopi Kina otok Formoso in ostale manjše otoke, dalje zahteva protektorat nad Korejo, otvorjenje mej japonski trgovini, in da sme zasesti nekatere pečilske luke in konečno tisoč milijonov vojne odškodnine. To zahteva Japonska danes, kaj bi zahtevala, če dobi še Peking, središče Kitajske, tega danes ni moči vedeti. — Vprašanje je, bo-li kitajska vlada sprejela navedene pogoje, in če jih sprejme, kaj poroka k temu interesovane evropske velevlasti Anglija, Francija in Rusija. Te velevlasti ne morejo in ne smejo nikakor privoliti, da bi se japonski vpliv v škodo njihovega vpliva preveč raztegnil. Japoncem bo vsekako upoštevati pri njih zahtevah tudi to okoliščino.

zdržil v jednako društvo, kakeršno je naša „Zaveza“; okolo 500 posojilnic je vodil v tem svojem društvu, ki je imelo 8—10 preglednikov za zavode, ki so se mu pridružili. Blagi mož je umrl šele pred nekaterimi leti (1888.), sedemdeset let star. Po njegovih načelih se je osnovalo že več kakor 1500 posojilnic.

Drug jednako zaslužen mož je bil Schulze Delitzsch. Mož je menda istih let, kakor je bil Raiffeisen. Za nemško posojilništvo imata oba jednake zasluge. Dočim je prvi začel svoje delovanje na zahodnem Nemškem, bilo je delovanje drugega prvotno razširjeno bolj po vzhodnem Nemškem, po Pruskem in Saksonskem. Oba moža sta začela delovati v istih letih (1847—1850.); oba sta imela skoro jednaka načela in jednake namene: združiti posamezne moči, posamezne ljudi v celoto, v ta namen, da celota posameznim posojuje, kadar so v denarni stiski. Po načelih vzajemnosti, po principih skupne zaveze priti do skupnega kapitala in premoženja, s katerim naj se posameznim članom te skupnosti pomaga — to je bil smoter pri obeh možeh. Razločevala sta se le v nebitvenih rečeh. Raiffeisen je imel princip, pomagati le kmet-skemu ljudstvu; zato je hotel ustanavljati le kmetske posojilnice. Schulze ni bil tako tesnosrčen. On je prirejal in nasvetoval denarne zavode za vse stanove, za roko-delce, kmete, trgovce in za slehernega pač, kdor se je hotel pridružiti osnovanemu denarnemu društvu; zato je nasvetoval zdaj omejeno, zdaj neomejeno zavezo, sploh je dokaj več svobode puščal v svojih naukih. Zato so se mogle po njegovih nazorih osnovane denarne zadruge več ali manj razširiti ali skrčiti in dobiti celo značaj velikih denarnih zavodov, denarnih bank. Raiffeisen je želel, da ima le vsaka kmetska vas ali vsaka kmetska župnija svojo posojilnico. Da bi več župnij skupno imelo svoj denarni zavod, to naj bi bila le izjema. Raiffeisnove posojilnice naj bi ostale tudi vedno prave kmetske posojilnice, katere naj bi v resnici le kmetje na skrbi imeli; jedino le za vodstvo računov naj bi se posluževali izobraženega moža (učitelja, župnika). Schulze pa ni izključeval inteligence in glede obsega v terénu (ozemlji) ni stavil nikakoršnih mej. Zato se se posojilnice te vrste razprostirale navadno čez jeden ali pa tudi več upravnih (sodnih) okrajev in bile ustanovljene zdaj za kakošno mesto, zdaj za več vasij itd. Bistveni razloček mej tema snovateljema nemških posojilnic je bil tudi ta: Raiffeisen je izključil deleže, Schulze jih je pa na vsak način priporočal. Raiffeisen ni trpel, da bi udje imeli od posojilnic še kakošen drug dobiček, kakor ta, da so na posodo dobivali. Schulze je pa dopuščal, da se je dajalo prvič deležem obresti in drugič primeren del udom od napravljenega konecletnega dobička ali celo oboje skupaj. Raiffeisen je pa terjal, da ves dobiček pride v prihranjeno zalogo. Za le-to je tudi Schulze skrbel, toda s tem razločkom, da on ni odrekal pravice posameznim udom do tega rezervnega fonda, katerega bi si oni smeli mej seboj razdeliti, ako bi se kdaj razšli. Raiffeisen je pa hotel, da se posamezni udje nikoli ne dotaknejo prihra-

Obrtnija.

Slovensko posojilništvo.

Spisal Ivan Lapanje.

(Dalje.)

Po Raiffeisenovem prizadevanji se je osnovalo na stotine posojilnic. Kolikor mogoče, je vse te zavode